

Millî Mücadele’de Mitingler

Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı’nda Çanakkale Zaferi gibi önemli başarılar kazansa da, mağlup olmaktan kurtulamadı. Bulgarların teslim olması ile İstanbul’un tehlike altına girmesi ve İttifak Grubu’nun lideri Almanya’nın mütareke istemesi, Osmanlı Devleti’ni de mütareke talep etmek zorunda bıraktı.

Mondros Mütarekesi bir teslim belgesi niteliğinde idi. Özellikle 7. ve 24. maddeleri ile İtilâf devletlerinin Anadolu’da istedikleri yerleri kolayca işgal etmelerine uygun zemin hazırlanmıştı.

Böylece Osmanlı Devleti’ni fiilen teslim alan İtilaf Devletleri barış antlaşmasını beklemeyip, derhal işgallere başlamışlardır.

Atatürk Nutuk’ta bu durumu şöyle anlatmıştır: “Ordunun elinden silâhları ve cephanesi alınmış ve alınmakta.....İtilâf Devletleri, ateşkes anlaşmasının hükümlerine uymayı gerekli bulmuyorlar. Birer bahane ile İtilâf donanmaları ve askerleri İstanbul’da. Adana ili Fransızlar; Urfa, Maraş, Ayıntap (Gaziantep) İngilizler tarafından işgal edilmiş. Antalya ve Konya’da İtalyan askerî birlikleri, Merzifon ve Samsun’da İngiliz askerleri bulunuyor. Her tarafta yabancı subay ve memurlar ile özel ajanlar faaliyette. 15 Mayıs 1919’da, İtilâf Devletleri’nin uygun bulması ile Yunan ordusu da İzmir’e çıkartılıyor.”

Atatürk’ün Samsun’a doğru yola çıkmasından bir gün önceye rastlayan İzmir’in işgali, Türk milletine tehlikenin büyüklüğünü göstermiştir. Daha önce de İtilaf devletlerinin işgalleri gerçekleşmişti. Ancak, bu defa işgalcinin Yunanistan olması, bu işgallerin geçici değil kalıcı olduğunu anlatmıştır.

Bu gelişmeler karşısında Atatürk, milletini uyarıp, harekete geçirmek için 28 Mayıs 1919 tarihinde Havza’dan bir genelge yayınlamıştır. Valilere, müstakil mutasarrıflıklara ve bazı kolordu komutanlıklarıyla Konya’da Ordu Müfettişliğine gönderilen bu genelgede, İzmir, Manisa ve Aydın’ın işgallerinden bahsederek Yurt bütünlüğümüzün korunması için, milletçe gösterilen tepkinin daha canlı ve sürekli olmasını istemiş ve “Siyasi bütünlüğümüzün muhafazası için, milli gösterilerin daha canlı olarak belirtilmesi ve devamı gereklidir...Büyük ve heyecanlı mitingler yapılmasıyla millî gösterilerde bulunulması ve bunun tüm memleketi kapsaması ve bütün Büyük Devletler mümessilleriyle Babiâli’ye etkili telgraflar çekilmesi ve ecnebi olan yerlerde ecnebilere de tesir yapılmakla beraber millî gösterilerde âdap ve sükûnetin fevkalâde korunması ve Hıristiyan halka karşı taarruz ve nümayiş ve düşmanlık gibi tavır alınmaması zorunludur” direktifini vermiştir.

İşgallere karşı kurulan milli teşkilatlar öncülüğünde daha önce gerçekleştirilmeye başlanan mitingler ve protesto telgrafları, Atatürk’ün bu tamimi ile büyük ölçüde artmıştır.

Özellikle İzmir’in işgali halkın büyük tepkisini çekmiş ve protestolara neden olmuştur. Bunun yanında, Güneyde Fransızlarla birlikte hareket eden Ermenilerin yaptıkları mezalim, İstanbul’un İtilaf Devletlerince işgali ve Doğu Anadolu’da bir Ermeni devletinin kurulması için yapılan hazırlıklar da benzer şekilde protesto hareketlerine yol açmıştır.

İlk büyük mitingin İzmir’in işgalini önlemek amacıyla 14 Mayıs 1919 gecesini İzmir’in Maşatlık semtinde düzenlendiğini görmekteyiz. Ardından 16 Mayıs’ta Denizli, Kastamonu, Tavas, Bayramiç ve Seydişehir’de; 17 Mayıs’ta Giresun, Trabzon, Zonguldak, Edremit ve Çal’da mitingler gerçekleşti. Bursa, Erzurum ve İzmit’te de mitingler yapılmıştı.

Bu mitinglerin en kalabalık ve ses getirenleri İstanbul'da gerçekleşmiştir. İzmir'in işgalini "milli matem" ilan ederek karşılayan İstanbullular özellikle Türk Ocakları öncülüğünde mitingler düzenlemek amacıyla harekete geçtiler. İlk büyük toplantı 18 Mayıs 1919'da Darülfünununda yapıldı. Darülfünunun bütün öğretmen ve öğrencileri, Darülfünun konferans salonunda toplanarak İzmir'in işgalini protesto ettiler. Bu toplantıda İnas (kız) Darülfünunu adına yapılan son derecede heyecanlı ve duygusal konuşma Milli Mücadele'ye kadınların katkısı konusunda önemlidir. Bundan sonra da hemen her mitingde kadınların önemli katkısı olacaktır. Kastamonu örneğinde görüldüğü gibi, bazı mitingler kadınlar tarafından düzenlenecektir.

Bu toplantının ardından 19 Mayıs 1919 günü, Fatih Parkı'nda 50 bin kişiyi aşan kalabalığın yer aldığı büyük bir miting yapıldı. Kadın erkek, yaşlı çocuk herkesin yer aldığı ve İzmir'in işgalinin kabul edilemeyeceğini hep bir ağızdan haykıran bu topluluğun; resmen olmasa bile fiilen işgal altında olan İstanbul'da toplanmış olması, İtilaf Devletlerine işgaller karşısında Türk Milletinin sessiz kalmayacağını göstermesi açısından önem taşır.

Bu mitingde konuşan Halide Edip (Adivar): "Müslümanlar, Türkler. Türk ve Müslüman bugün en kara gününü yaşıyor, Gece karanlık bir gece. Fakat insanın hayatında sabahı olmayan gece yoktur. Yarın bu korkunç geceyi yırtıp mutlu bir sabah yaratacağız." sözleriyle yapılan haksızlıklara boyun eğilmeyeceğini ilan etmiştir.

Yapılan diğer konuşmalardan sonra Padişaha ve ABD Başkanına birer protesto bildirisi gönderilmiştir.

Bu mitingden bir gün sonra, 20 Mayıs 1919'da Darülfünun geçliğinin Üsküdar Doğancılar'da gerçekleştirdiği mitinge de yaklaşık otuz bin kişi katılmıştır. Burada da halk birlik ve beraberliğe çağırılarak işgaller protesto edilmiştir. Haksızlıkların ve işgallerin basın-yayın yoluyla tüm dünyaya duyurulmasına ve protesto edilmesine karar verilmiştir.

Bu mitingi, 22 Mayıs'taki Kadıköy mitingi izlemiştir. Buraya da kötü hava şartlarına rağmen yaklaşık yirmi bin kişi katılmış ve işgalleri protesto etmiştir.

Milli Mücadele'nin en büyük mitingleri Sultanahmet'te gerçekleşmiştir. 23 Mayıs 1919'da gerçekleşen ilk mitinge 200 bin kişi katılmıştır.

Sultanahmet Meydanındaki parkın her tarafı siyah bayraklarla donatılmış, çeşitli yerlere pankartlar asılmıştır. Bu pankartlarda: "Yaşamak isteriz", "Müslümanlar Ölmez, Öldürülemez", "Hak isteriz", "İki yüz bin Müslüman Türk, iki yüz yirmi Ruma feda edilemez", "Yaşamak isteriz, Müslümanlar öldürülemez", "İzmir Türk'tür, Türk kalacaktır" cümleleri yer almıştır. Ayrıca hitap kürsüsünün önüne de siyah bir çerçevenin içerisinde Wilson Prensiplerinin 12. maddesi yazılmıştır.

Bu mitingde konuşan Halide Edip; "Yedi yüz senelik minareler, mavi semalarıyla bize baktığı bu günlerde Osmanlı bayrağı, Osmanlı halkı için can vermekten çekinmeyeceğimize yemin ediniz" sözleri ile halkı mücadeleye çağırmıştır.

Bu mitinglerin peş peşe düzenlenmesi ve giderek büyümesi, İtilaf Devletlerini telaşlandırmıştır. Özellikle İngilizlere hoş görünmeye çalışan Hükümet de bu durumdan rahatsız olmuş ve yapılması planlanan mitinglere izin vermemiştir. Ancak, yasaklanmasına rağmen, her türlü tehlikeyi göze alan vatanseverler 30 Mayıs 1919'da Sultanahmet meydanında yeniden bir araya gelerek 100 bin kişiyi aşan büyük bir miting daha gerçekleştirmişlerdir. Sultanahmet Meydanında yapılan bu mitinglere 13 Ocak 1920 Salı günü "İstanbul Türk'tür ve Türk Kalacaktır" isimli 150 bin kişilik bir miting daha eklenecektir.

Fiilen işgal altında bulunan İstanbul'da yapılan bu mitingler, işgalcilere Türk milletinin haksızlıklar karşısında mücadele

etme azim ve kararını göstermiştir.

Atatürk'ün daha önce bahsettiğimiz 28 Mayıs 1919 tarihli genelgesi, mitinglerin bütün yurda yayılmasını sağlamıştır. Bir yıllık bir dönemde 150'nin üstünde mitingin yapıldığını görmekteyiz.

Bu mitinglerin başlıcalarını sıralarsak; 1919 yılında olanlar: 11 Mart Erzurum, 14 Mayıs İzmir, 15 Mayıs Aydın, Denizli ve Muğla, 16 Mayıs Edirne, Afyon, Acıpayam ve Sarayköy, 17 Mayıs Kilis ve Eskişehir, 18 Mayıs Akşehir, 19 Mayıs Siirt, 20 Mayıs Bursa, 23 Mayıs Çorlu, 24 Mayıs Adapazarı, 27 Mayıs Edirne, 30 Mayıs Havza, 12 Haziran Amasya ve Niksar, 20 Haziran Isparta, 12 Eylül Sivas, 10 Ekim Bursa, 27 Kasım Balıkesir, 28 Kasım'da Sivas, 10 Aralık Kastamonu; 1920 yılında olanlar: 8 Ocak Konya, 11 Ocak Konya ve Trabzon ve 12 Ocak Kastamonu mitingleridir.

16 Mart 1920 tarihinde İstanbul'un resmen işgal edilmesi tepkilerin daha yoğun ortaya çıkmasına neden olmuştur. 17 Mart Erzurum, Çorum ve Kastamonu, 18 Mart Balıkesir ve Kastamonu, 19 Mart Edirne ve Yozgat, 20 Mart Sinop, Bitlis, Çine, Tokat, Trabzon, Diyarbakır, Kayseri, Malatya ve Gümüşhane, 22 Mart Konya, 15 Mayıs Ankara mitingleri yapılan haksızlıklara ve işgallere karşı yurt çapında ortaya çıkan tepkiyi ortaya koydular. Yayınladıkları beyannamelerle Türk milletinin esaret altında yaşamaktansa ölmeyi tercih edeceğini ilan ederek, yurt içi ve yurt dışında kamuoyu oluşturma görevlerini layıkıyla yerine getirmişlerdir.

Atatürk, Türk'ün haklı sesini tüm dünyaya duyurmak için mitingler yapılmasını, protesto telgrafları çekilmesini istemiştir. Bir savaşın sadece silahla kazanılamayacağını, istenen yönde kamuoyu hazırlamanın ve birlik beraberlik ortamı oluşturmanın da savaşta önemli bir unsur olduğunu bilen Atatürk'ün bu isteği yerine getirilmiştir. Milli Mücadele boyunca doğudan batıya, kuzeyden güneye vatan sathında mitingler düzenlenmiş, protesto telgrafları çekilmiştir. Birlik ve beraberlik duygusu içerisinde ortak mücadele azmi böylece pekiştirilmiştir. Yabancı hükümetlere ve kamuoylarına yapılan haksızlıklar ve Türk milletinin kararı anlatılmıştır.

Cemal AVCI

KAYNAKÇA

AKDAĞ, Ömer, "İstiklal Savaşı'nın İlk Safhasında Mitingler", **Türkler**, 15. Cilt, Ankara 2002.

ARIBURNU, Kemal, **Millî Mücadele'de İstanbul Mitingleri**, Ankara 1975.

ESKİ, Mustafa, "İlk Kadın Mitingi", **Kastamonu'da İlk Kadın Mitingi'nin 75. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu**, Ankara 1996.

GÜL, Muhittin, "Millî Mücadele Mitinglerinde Kadınlarımız", **Kastamonu'da İlk Kadın Mitingi'nin 75. Yıldönümü Uluslararası Sempozyumu**, Ankara 1996.

İNAN, Afet, **Tarih Boyunca Türk Kadınının Hak ve Görevleri**, İstanbul 1982.

KURNAZ, Şefika, "Millî Mücadelede Türk Kadını", **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, S 34, Ankara 1996.

SAKİN, Serdar, "Millî Mücadele Döneminde Atatürk'ün Demokrasi Anlayışı ve Uygulamaları", **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S 16, Kayseri 2004.

SARIKOYUNCU, Ali, "Millî Mücadele Döneminde Eskişehir Mitingleri ve Çekilen Protesto Telgrafları", **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, C 3, S 4, Balıkesir 2000.

ŞAHİNGÖZ, Mehmet, “Millî Mücadele’de Protesto ve Mitingler”, **Türkler**, 15. Cilt, Ankara 2002.

19/08/2022 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/milli-mucadelede-mitingler/?pdf=3478> adresinden erişilmiştir